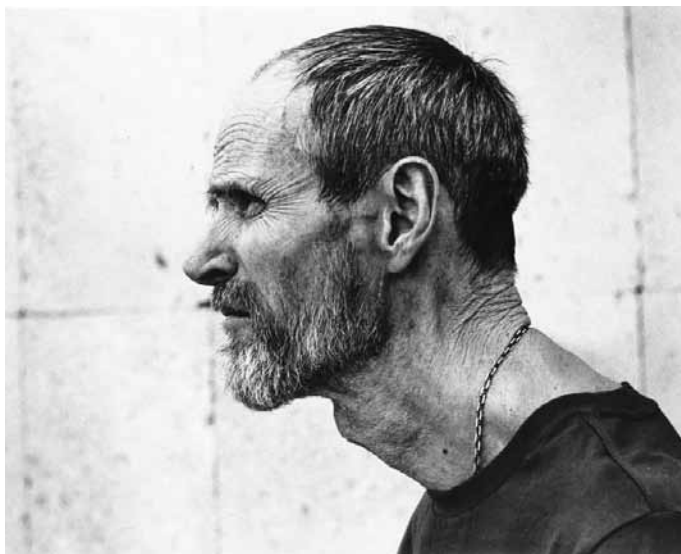

Fotografie de Valeriu Volontir

Ion BRADU (5 noiembrie 1947, comuna Dondușeni, raionul Târnova, azi raionul Dondușeni – 13 februarie 2021, Chișinău), prozator, jurnalist, om de cultură de mare sensibilitate și spiritualitate creștină, își face studiile superioare la Universitatea de Stat din Moldova, Facultatea de Litere, secția de ziaristică, pe care o absolvă în 1971.

Pe parcursul anilor, activează în calitate de redactor la zărele *Tinerimea Moldovei* și *Moldova socialistă*, săptămânalul *Cultura* și ziarul *Învățământul public*, redactor-șef la *Revista de pedagogie și psihologie*. A fost consilier la Guvernul Republicii Moldova, consilier la Compania Publică Teleradio-Moldova.

Ca prozator, Ion Bradu debutează în 1980 cu cartea *Bulboana ielelor*, o culegere de povestiri inspirate din copilăria sa la țară cu o prefață semnată de scriitorul Ion C. Ciobanu.

Autor de povestiri, nuvele, publicistică, începând cu anul 2014 Ion Bradu se alătură echipei *Moldova ortodoxă*, portal unde își publică eseurile și *Jurnalul săptămânal*.

Scriitorul pregătea pentru tipar, înainte de a fi răpus de Covid 19, un nou volum de proză scurtă și note de jurnal, considerând că acesta este genul care îl exprimă cel mai bine, volum care apare acum, datorită fiicei sale Ana, la Editura Polisalm.

Ion
BRADU

Vișinul

Proză scurtă/Note de jurnal

Ediție îngrijită de Ana BRADU

POLISALM

Editura Polisalm
Bd. Petru Zadnipru, nr. 15/2, of. 23, MD2044, mun. Chișinău
Email: polirom.md@gmail.com
Tipar: Bons Offices

Aprobat de Comisia de selecție pentru editarea cărții naționale și editat
cu contribuția Ministerului Culturii al Republicii Moldova.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții
Bradu, Ion.

Vișinul : Proză scurtă/Note de jurnal / Ion Bradu ; ediție îngrijită de Ana Bradu. – [Chișinău] :
Polisalm, 2025 (Bons Offices). – 273, [5] p.
Cu contribuția Ministerului Culturii al Republicii Moldova.

ISBN 978-9975-3684-8-3.

821.135.1(478)-32

B 75

„Of!”

De la un timp, de la o anumită vîrstă, observăm cu toții că în viața noastră nu se mai întîmplă nimic deosebit. Experiențele fundamentale, cum ar fi revoluția democratică din anii 1989-1991, reformele economice de mai tîrziu le-am consumat și, odată capitalizați și deveniți independenți, ne-am luat de-o grijă – totul decurge lent, cenușiu, obișnuit. Existența a devenit un lanț lung, fără sfîrșit de automatisme. Facem prin oraș sau prin sat, indiferent unde, zilnic, aceleași drumuri, executăm la serviciu aceleași operații, comunicăm cu prietenii, colegii prin fraze-standard etc., etc. Pînă și neliniștea, această stare creativă dintotdeauna a omului, a devenit pentru noi un automatism, un reflex al existenței mecanice de fiecare zi. Un „OF” suveran și lamentabil, moștenit istoric, răzbate astăzi pretutindeni din existența moldovenilor, la tot pasul.

„OF!” și iar „OF!”. Anume el, acest „OF!”, devenit insuportabil într-o bună zi, iubite prieten, te va face să pornești pe un alt traseu decît cel obișnuit, cenușiu, și dacă va mai fi și toamnă, atunci numaidecît vei întîlni la stația de troleibuz, drept scara mașinii, o tînră din ultima clasă de liceu, care, ușor aplecată peste bordură, cu ranița-n spate își leagă șiretul la pantof. Supărat cum ești pe toată lumea, o vei îmbrînci cît colo: „Dă-te într-o parte, puștoaicol!”. Acesta, din păcate, e traiul dumitale! Ca să reziști la mizeriile lui, trebuie să faci periodic undeva cuiva la întîmplare cîte un mic rău. Acesta, la rîndul lui, îți răspunde. Dacă nu – face rău altcuiva. Și cînd cauți, viața se mișcă-nainte

după o singură schemă! Toată lumea, de fapt, este acaparată astăzi de racilele energizante ale tranziției. Întreaga societate lucrează la marele progres cu instrumentele răului.

Ei bine, liceana rupe această schemă. „Ajutați-mă, vă rog!” – va răspunde ea blînd, îndreptîndu-se din șale. Așa ceva nu ți s-a mai întîmplat vreodată. Fenomenul însă este absolut normal! Biblia doar, acest milenar document moral al omenirii, cu mii de pagini, nu conține niciun verset în care răul să fie vindecat prin rău. Șocat deci, te vei apleca și, cu mîinile tremurînde, vei lega șiretul la un pantof de liceană. Un singur minut va dura această curioasă și neașteptată operație, iubite prieten, după care te vei ridica în picioare și nu vei ști ce să faci cu mîinile, să le ascunzi în buzunar sau să-i potrivești ranița cît un munte de pe spate. Iată am ajuns, îți vei zice, să iau lecții morale și de la liceeni. Ca să scapi cumva de acest sentiment penibil de rușine, o vei întreba: „Unde înveți?” „La *Mircea Eliade*, în clasa a XII-a” – va răspunde ea. „Dar părinții tăi, mama și tata, cine sunt?” „Mama a plecat la cîștig în Italia. Tata – în Rusia!” „Cînd vin acasă?” „Rar de tot. Poate doar la sărbători. De Paști. Apoi la Crăciun.” „Și atunci ce faci? Cum comunică cu ei?” „Nu comunic, vorbesc la telefon.” „Da’ cu notele cum stai?” „Am de toate. Și doi. Și șapte. Și opt. Zece mai puțin.” „Bine, bine, părinții, care-va să zică, plecați, – vei întinde voit vorba, simțînd că undeva ai mai văzut-o, însă nu știi unde, – ia să-mi spui dar în acest caz: cine are grijă de tine?” „Fratele, fratele meu mai mare! La el locuiesc! El îmi poartă de grijă” – spune ea și sare pe scara troleibuzului, care, luînd viteză, se îndepărtează vertiginos. De pe scară reușește să mai adauge, cu mîna pîlnie la gură, răstit: „Îl cheamă Mișu. E tare comic! El e la volanul troleibuzului!” Tocmai în momentul acesta îți vei da seama, iubite prieten, că seamănă leit cu fiica ta. Un „OF!” lung ți se va desprinde atunci din piept. Nu știi ce vei simți și gîndi în acea clipă, care va fi mesajul celui suspin. Posibil că unul de frustrare. Nu e deloc ușor

cînd un adolescent îți ține lecții de morală. Sau de tristețe, la urma urmei, în țară sunt zeci și zeci de mii de asemenea liceeni și într-o bună zi s-ar putea ca și odrasla ta să împartă soarta lor deloc ușoară. Ar putea fi prea bine și un geamăt de neputință.

Iată de ce, trecînd printr-o situație similară, am decis împreună cu fiica mea, Ana, să-i ajut pe acești liceeni. Să iau toate lecțiile posibile de morală de la ei. Dar și să le dau lor altele. Să-i învăț ce-i dragostea și ce-i ura. Să-i fac să simtă frumosul și urîtul. Să-i deprind să clădească binele și să demoleze răul. Și, cine știe, poate într-o bună zi, cînd trădătorul „OF!” va cerca să le viziteze și lor sufletele, ei vor găsi puteri ca să-l apuce din talpă și să-l răstoarne, dîndu-i un cu totul alt sens, plin. Așa cum plină e ghinda de stejar de freamătul unei viitoare păduri.

Jurnal de adolescent

Diferite sunt jurnalele pe care le-am ținut în viața mea. Primul avea copertile tari, din carton de un roșu-aprins. Legat manual mai târziu ca să nu se desfacă – la Editura de Partid –, cu aceleași coperti purpurii, el era mai mult un fel de agendă unde-mi notam zilnic ce am de făcut. Pe lângă evidența faptelor de muncă, contabilitatea veniturilor, însă, în acest caiet voluminos mai încăpea uneori în golurile colțurilor de pagină și câte o idee, câte o stare de sentiment. Unele din ele, deși naive, le-am memorizat pentru toată viața. Iată, bunăoară, o frântură de frază doar: „Simt cum curge durerea prin mine, ca un râu...” Al doilea jurnal, cu cotoare verzi, mi l-a confecționat un bătrîn tipograf din hîrtie velină și a devenit cu timpul, dincolo de cîteva gînduri fugare, notate la început foarte disciplinat, doar un simplu con-spect. În el am transcris aproape complet *Cugetările* lui Pascal și *Al treilea val* de Tofler. Al treilea jurnal al meu, așa-zis de scri-itor, cu scoarțe negre de piele, l-am conceput târziu, aproape de maturitate, cu intenții deosebit de serioase. Din păcate, și el s-a limitat, pur și simplu, la unele schițe de nuvele care au rămas în proiect. Cam atît. Cine știe însă, dacă aș fi dus măcar unul din ele până la capăt, poate că și destinul meu era astăzi altul.

Așa i-am și spus fiicei mele acum cîțiva ani: „Ana, fă-ți un jurnal!” Și i-am mai explicat de ce. În primul rînd, i-am spus, jurnalul disciplinează. Uite Tolstoi, acest munte de om, acest geniu al omenirii, s-ar părea că ce disciplină ar trebui să mai învețe dacă zilnic stă aplecat asupra biroului, scrie sau redactea-ză sute de volume cu diferite nuvele, romane, piese, întreține o

vastă corespondență, apoi muncește cu țărani pe moșie, după care umblă la vânătoare, face vizite etc. Fiecare zvicnet de condei, fiecare gest al său reprezintă un enorm efort de voință. Și totuși, pe deasupra, el găsește timp să mai țină și un jurnal în care notează aproape zilnic, pe mii de pagini, pe parcursul întregii vieți: să fiu răbdător, să fiu bun. Apoi înregistrarea sistematică a gândurilor și sentimentelor, a diferitelor proiecte sau intenții, impresii și concluzii, am adăugat eu, deja te va ajuta pur și simplu să te descurci în viață. Cunoscutul scriitor italian Cesare Pavese și-a intitulat notițele zilnice simplu: „Meseria de a trăi”. Jurnalul, în cele din urmă, am încheiat eu, va deveni pentru tine, dacă te vei aprofunda, un instrument sigur de depășire a crizelor de existență, inevitabile-n viață. *Însemnări din casa morților*, concepute de Dostoievski în detenție, i-au înlesnit autorului să suporte ani lungi de pușcărie și-au devenit mai târziu simburile embrionar al unei opere copleșitoare.

Ideea i-a plăcut. Și iată astăzi sertarele de la masa ei de scris sunt pline de jurnale. Am ce citi. În total s-au adunat vreo unsprezece caiete, cu coperte de cele mai diferite culori: roșie, albastră, verde, violetă, albă, galbenă, portocalie. Le răsfoiesc. Le port prin mâini. De parcă ar fi o salbă de mărgele. Unele sunt completate parțial. Altele pur și simplu au fost începute și lăsate. Numai ce nu găsești în ele. Cîți „rottweileri” a făcut căteaua din curte și cite premii a luat la expozițiile internaționale ale cîinilor de rasă. Ce cadouri i-au făcut prietenii de ziua de naștere și ce sorturi de ciocolată preferă. O bogăție întreagă de evenimente. Și, totuși, ceva mă dezamăgește în curgerea lor fugară, caligrafiată cu mîna stîngă. Ea exprimă mai curînd o joacă de-a jurnalul. Așa mă jucam și eu pe timpuri cu evenimentele și cu sentimentele. Pînă cînd, la un moment dat, dintr-un ultim caiet îmi sar în ochi cîteva rînduri de mare vibrație: „Salut! Mă numesc Bradu Ana, am 13 ani și sunt elevă la Liceul „Gheorghe

Asachi”. Îmi place mult să citesc și să-mi fac lecțiile. Sunt Scorpion și poate de aceea uneori sunt neobișnuit de veselă, zburd prin casă și mă ocup cu diferite fleacuri, iar alteori, pur și simplu, mă sufoc de singurătate și simt că ar trebui să fac niște lucruri extraordinar de serioase. Nu pricep însă un singur lucru: de ce oamenii maturi nu-nțeleg nicio iotă din ce vreau să spun în asemenea clipe.” Iată – aproape că am – țipat iese un început de jurnal veritabil! „Abia atunci mi-am dat seama că, de fapt, uitasem să explic copilului elementul esențial al unui jurnal. Ana însă a ajuns singură la el. A înțeles cu de la sine putere că actul de comunicare cu lumea în forma lui desăvârșită reprezintă o comunicare profund intimă a omului cu sine însuși. O taină adică. Taină fiind, de acum încolo nu voi mai deschide niciodată caiete cu scoarțe colorate. Opțiunea ei este să împartă când vrea și cu cine vrea această taină. Sau poate să n-o împartă cu nimeni, decît cu eul său lăuntric.

Pasărea din palmă

Spuneam în unul din eseurile mele că, deși am deschis mai multe jurnale, totuși n-am reușit să duc pînă la capăt niciunul. Problema este însă mult mai gravă. De fapt, dacă mă uit bine, nu mă pot lăuda cu niciun lucru fundamental, care să-l fi pornit și realizat deplin. Mi-e frică să recunosc, dar nici măcar asemenea capodopere ale umanității, cum ar fi *Don Quijote* sau *Divina comedie*, odată începute, nu le-am lecturat pînă la sfîrșit.

La început, puneam acest fiasco pe seama activității mele jurnalistice, diletantă în mare parte la toată tagma. Multă vreme am crezut apoi că scopurile urmărite au fost prea mari în raport cu potențialul meu, toate depășindu-mă vizibil. Și abia de ceva vreme, obsevînd-o pe Ana cum se apucă cu entuziasm de un lucru și peste cîteva clipe uită de el, cum începe să plîngă de îndată ce nu i-a reușit ceva, cum visează la niște lucruri absolut ireale și absurde, mi-am dat seama că este vorba totuși de caracter. Nimic pe lumea asta nu se transmite mai exact și mai inalterabil de la o generație la alta ca un caracter omenesc. Și nimic temeinic, pe de altă parte, n-a realizat aceeași lume de la antici încoace fără să fi modelat și perfecționat acest caracter.

Iată de ce, în ultimul timp, problema mea este s-o învăț pe fiica mea a munci metodic și insistent, s-o ajut să urmărească perseverent scopul pe care și l-a propus în viață, uneori chiar cu prețul jertfei. Numai ce n-am încercat în acest sens. Am făcut referință la mari exponenți ai spiritului uman, a căror muncă și asceză au revoluționat mersul istoriei universale. I-am spus că omenirea cunoaște cazuri în existența ei zbuciumată cînd

personalități de geniu din domeniile literaturii sau științei au lucrat toată viața, ca niște ocnași, doar la o singură idee. Toate aceste adevăruri elementare, însă, pe-o ureche i-au intrat și pe alta i-au ieșit. Așa se întâmplă, de altfel, și cu imensa materie instructivă de la lecții. De parcă s-ar duce-n nisip. Din păcate, și eu, și profesorii uităm că Ana este adolescentă, și pentru ea, la această vîrstă, contează doar un singur lucru – exemplul viu al vieții. Adică succesul facil și fulminant al zilei. Tocmai de asta lăcrimează la filmele cu Natalia Oreiro și se agită la clipurile cu Madonna. Tocmai de asta o ascultă pînă la epuizare pe In-Grid și-l aclamă pe Eros Ramazzotti. Uneori camera ei pare a fi o cutie de rezonanță. O insulă în derivă.

Și dacă ar fi numai cazul Anei și al leaților ei. Dar întreaga lume stă sub semnul distracției și al succesului efemer. „Uite, pînă și bătrînii au ajuns să-și găsească refugiu de la mizerie și sărăcie în distracției!” – îi vorbeam mai alaltăieri Anei în Parcul Catedralei și-i arătam spre un omulean care ținea în mînă o jucărie mică și multicoloră. Cît de ușor însă greșim uneori. N-am reușit să închei afirmația și smocul multicolor a bătut brusc din aripi, înălțîndu-se amețitor deasupra Catedralei, după care a făcut cîteva bucle de mare pilotaj și, lunecînd în jos, s-a alăturat unui stol care rotea domol în jurul măreței cupole de aur. Ana a țipat de uimire. Apoi ritualul s-a repetat. O dată, de două, de foarte, foarte multe ori, pasărea cobora, ciugulea din palma unchiașului, se odihnea o clipă și izbucnea apoi într-un zbor care culmina iminent cu țipătul Anei. Așa ceva nu mai văzusem. Cu siguranță ritualul acesta era îndeplinit, pe rînd, de fiecare zburătoare, care, la momentul potrivit, se rupea din stol și se întorcea înapoi, contopindu-se ritmic într-un întreg perfect. Cum intuia acest moment? Cum preda ștafeta celei următoare? Asta era marea taină a stolului, care-l ținea împreună. Cu certitudine, păsările se succedau peste capul meu, coborînd cîte una în palma unchiașului și copleșindu-mă ca o năvalnică fugă de Bach.

Rațiunea mea însă refuza să perceapă acest lucru. Ochiul meu, inima mea vedeau doar o singură pasăre care urca neîntrerupt la cer. Un fior magic și înălțător, gata să mă rupă de la pământ, răzbătea din traiectoria ei. „Cum de vă reușește?” – m-am hotărât să-l întreb într-un târziu pe omulean. „Simplu!” – mi-a zis el. „De la havuz le-am ademenit pe asfalt vreo doi ani. De pe trotuar le-am urcat apoi pe lemnul băncii alți doi ani. Mai departe le-am trecut pe genunchi, pentru ca-n al cincilea an să urce singure în palmă.” „Și v-a ajuns răbdare?” – am reacționat. „Aici e nevoie de dragoste și singurătate, nimic mai mult!” – a punctat el autoritar, după care și-a scuturat buzunarele de ultimele semințe și s-a îndreptat spre oraș. Cutremurat, m-am întors spre Ana. O clipă am avut senzația că stolul de păsări din înalturi s-a topit în ochii ei. Ne-am întors târziu acasă. Tăceam. Speram, fiecare în sinea sa, că a doua zi minunea se va repeta. Din păcate, din ziua aceea unchiașul a dispărut pentru totdeauna. Și-i ciudat că odată cu dispariția lui s-a instaurat și liniștea-n camera Anei. Iar zilele trecute ea mi-a arătat discret ultima inscripție în jurnal... „Știu că pentru a cuceri Harvardul – nota ea – va trebui să muncesc enorm de mult. Sunt gata. Nu voi ceda nicio clipă!”

Tirani și martiri

Familia traversează la acest început de mileniu în R. Moldova o criză profundă. Mulți părinți, srîmtorați de sărăcie, își lasă odraslele la voia întâmplării și pleacă prin străinătăți după câștig. În această situație, desigur, școala devine pentru copil prima și ultima șansă de supraviețuire. Anume ea, în lipsa părinților, acceptă copilul și-i dă încredere în forțele proprii sau, invers, îl respinge cu ostilitate, creînd din el în mod satanic, ca la Dostoievski, un dușman pe viață al umanității. Aici totul în exclusivitate depinde de profesor. Asta e școala timpului.

Iată de ce cînd doamna F., diriginta Anei, mi-a spus mai deunăzi că fiica mea, împreună cu un grup select de prietene și-au permis la 1 septembrie s-o felicite pe doamna P., profesoara de istorie, cu aplomb „aristocratic”, zvîrlind cuvintele peste capetele altor copii și altor profesori, am reacționat prompt. „Da, știu, doamna cu pricina e un pic despotică!” – am deschis eu vorba în aceeași zi pe terasa unei pizzerii unde ne-am dus să cinăm. „Totuși, nu uita, tu ești elevă, ea – profesoară, și de aici rezultă doar un singur tip de relații pe care trebuie să-l cultivi în raport cu dînsa – cel de respect și disciplină!” „Bine, tată! – mi-a răspuns ea oarecum contrariată – Dar, spune-mi, te rog, elev fiind, n-ai făcut nicio șotie?” „Ba da, – am parat eu lovitura – o mulțime! Niciuna însă pe seama profesorilor!”

Aici vocea mea, pe neașteptate, s-a rupt și, după o lungă pauză, am trecut la un ton concesiv, părintesc: „De fapt, cine știe, poate dacă glumeam astăzi, îmi era mai ușor. Am avut și eu profesori tirani. Trei ani la rînd m-a torturat cu șicanele lui, bună-

oară, grămăticul Ivan Efimovici Văluță în satul meu de baștină Dondușeni. Era de ajuns să scap o singură virgulă și, gata, își cobora imediat ochelarii pe nas, mă străpungea cu privirea și se repezea la mine ca un apucat: „Putoare ordinară!” Dumnezeule mare, câtă papară am luat eu pe degeaba de la omul acesta. Fără asta mă gîndesc însă că n-aș fi ajuns să scriu niciodată. Alți doi ani m-a pisat apoi la școala fabricii de zahăr din orașelul Dondușeni rusoaica Taisia Nicolaevna. „Ianică, diavole!” – mă soma ea de fiecare dată cu o voce de contralto cînd mă prindea cu lecția nefăcută. După care se apleca și preț de cîteva minute mă ciocănea dureros cu degetul arătător în creștet, adăugînd sentențios: „Capul ista-i o «carabcică», ponimaieș? Acolo încap ceva mult și bun, băiete, numai dacă pui în tătî ziua cîte aleacă!” O adevărată dictatoare această femeie!

Culmea tiraniei o exprima totuși Gheorghe Efimovici Pîslaru, profesorul de limba și literatura moldovenească. Intra uneori în clasă, zvîrlea catalogul pe masă și tuna: „Știți voi oare, bă infuzorilor, ce înseamnă literatura?” „Cum să nu!” – săream noi care mai de care în sus de bucurie – Eminescu! Creangă! Druță!” „Pe naiba, proștilor – se acrea el –, literatura înseamnă viață! Atît!” Nimic mai complicat pentru adolescența mea școlară în sălile de clasă decît aceste sucite întrebări. În primul rînd, pentru că nu știam niciodată cînd vor veni. Și, în al doilea rînd, nu înțelegeam ce anume se vrea de la mine cu ele. Mulți băieți dintr-o bucată au părăsit școala din cauza lor. Și, probabil, că aș fi părăsit-o și eu. Soarta a vrut însă ca într-o bună zi Gheorghe Efimovici Pîslaru să-mi ia din mîini caietul de compuneri și să strige peste toată clasa: „Vedeți? E cel mai bun!” Fraza aceasta a înmărmurit clasa și mi-a răsturnat destinul. Din ziua aceea m-am pus cu burta pe carte. Și, să vezi minune, toți profesorii tirani s-au transformat, printr-o spectaculoasă mișcare a vieții, într-o icoană cu martiri a copilăriei mele. Do-

uăzeci și cinci de ani am purtat apoi această icoană cu mine. O viață de om am picat și m-am ridicat, iarăși am picat și iarăși m-am ridicat, am visat să fiu primul și-am ratat neîncetat, mereu întrebându-mă, ca un idiot: „De ce nimeni nu-mi mai spune că sunt cel mai bun?” Pînă cînd într-o iarnă cu nămeți cît omul, la întîlnirea cu absolvenții, am înțeles că, de fapt, nici n-am fost vreodată primul. Profesorul meu, evidențiindu-mă pe timpuri, pur și simplu a urmărit să mă facă om. Așa că, Anuța, glumește cu profesorii, au și ei neajunsurile lor. Dar nu uita să-ți faci din ei și cîte un ideal.” „Am înțeles, tată!” – a rostit ea îngîndurată, după care s-a aplecat spre mine și fulgerător s-a încolăcit de gît, ca în depărtata și în același timp extrem de apropiata ei copilărie. „Ești cel mai bun din lume!” În local domnea pustiul și liniștea. Era tîrziu și eram fericit. Pentru că nu era niciun om în jur. Doar una fiica mea.

Bradul Axiniei

Ceva se întâmplă cu neamul meu. Că o fi codul genetic la mijloc, că e vorba de o țară morală, care ne mănîncă neconținut pe dinăuntru, nu știu. Dar s-a topit ca o floare de iarbă în miez de vară, aproape că în cîțiva ani! Și iată că mai deunăzi a poposit în fatalul spital din Dealul Schinoasei sora mea, Liuba, galbenă ca paiul și, culmea, împăcată cu soarta! Plus la toate, și Ana nu mai vine să-mi spună: „Noapte bună, tată!” Sunt trist deci uneori săptămîni întregi.

„Ce-i cu tine, tată?” – caută să mă scoată din această stare Ana. „Nimic!” – zic eu abătut. „Ce-ți lipsește? Hai zi-i!” – stăruie ea cu încăpățîinare. „Bradul din ograda stră-străbunicii tale Axinia!” – cedez eu pînă la urmă. „Ții minte creștetul lui? Acolo, dedesubtul meselor întinse, sub el, am simțit pentru prima dată că sunt om. Trebuie să recunosc, în sfîrșit, dinaintea ta că am fost dintotdeauna o fire nespus de răzvrătită. „Uite al lui Griciuc – mă soma el de fiecare dată cînd o luam razna și-mi arăta spre un coleg de al meu ideal sub toate raporturile – din cuvîntul lui tat-so nu iese.” Dar marele meu păcat în fața lui tata n-au fost totuși poznele. Vîrful neascultării, fapta mea diavolească ca să zic așa, era năravul de a mă așeza nepoftit în capul meselor de sărbătoare de sub bradul stră-străbunicii tale Axinia. Numai ce n-a încercat ca să mă dezvețe de acest obicei. Toate însă alături. Și atunci, ca să facă om din mine, tata m-a tras de pe scaun și mi-a ars o mamă de bătaie soră cu moartea față de oaspeți. „Îl vedeți – m-a izbit el scîrbit cu piciorul, împingîndu-mă sub masă –, de azi o să-i treacă orice poftă de musafirlic!” De unde a apărut

la moldoveni obiceiul acesta barbar de a-și face copiii „oameni” cu pumnul nu pot pricepe. De ce n-am înțeles de atâtea secole că de aici se trage sclavia noastră nu știu. Paradoxul este însă că eu am devenit om anume sub masă! Împins acolo cu brutalitate de tata, uitat de toată lumea care s-a dat iarăși petrecerii, nenorocitul de mine am simțit deodată un puternic și neînvinș sentiment de libertate. Pentru prima dată în viață am putut să ascult relaxat mereu reluată, cu un sens metafizic ascuns, migrator, niciodată relevant pînă la capăt, povestire a străbunicului tău Simeon despre stră-străbunica ta Axinia. Autoritară, mîndră și neînvinșă, această femeie în conștiința lui. Dar și a satului. Nu întîmplător oamenii l-au poreclit „Axinia”. „Coborîta din Carpați – pornea bunelul destăinuirea –, ea a întemeiat pe șes o familie și a ridicat unsprezece copiii. O șatră întreagă! Toți însă cu vremea au crescut și s-au risipit prin România, ajungînd oameni mari. Aici urma o pauză lungă, vecină cu prăbușirea, după care reizbucnea, punctînd apoteotic: „Unul eu am rămas la coada vacii! S-a întîmplat așa. Eu fiind mai mare, am fost trimis primul la învățătură, la Secureni, un tîrg aflat cam la vreo sută de verste de Dondușeni. Tata m-a dus personal încolo. A înhămat calul la brișcă și-n cîteva ore am fost în tîrg. Acolo a avut grijă să-mi găsească o gazdă bună, să mă prezinte personal la pension, să achite taxele, să-mi lase bani și merinde pînă la vacanța de Crăciun. Parcă-l văd și astăzi cum, înainte de-a pleca acasă, aburit, s-a oprit în prag și-mi zice: „Ai grijă! Fii stăpîn pe tine!” Primele lecții mi-au plăcut. Chimia. Biologia. Matematica. Fizica. Lumea compusă din atomi. Toate acestea m-au fascinat. Și cine știe dacă gazda ceea a mea n-ar fi avut o copilă cu ochi albaștri, care cînd mă vedea se oprea în prag, sprijinită de ușor, și mă lăsa să trec, împungîndu-mă cu sinii, poate că aș fi avut un alt destin. De parcă aș fi trecut printr-un pîrjol. În cîteva săptămîni, am uitat de lecții. Așa că tata, cînd a primit scrisoare de la pension, nici nu s-a prezentat acolo. A venit la Secureni, m-a încărcat în brișcă și-a

zis mohorît: „Hai, că ai o misiune.” Ajuns acasă, tata m-a pus la coarnele plugului, nu înainte de a mă fi ciomăgit în fața fraților, pe care i-a prevenit scurt: „Cine se va lăsa de carte va păți-o ca el.” Așa că, să știți, fraților, după exemplul meu a crescut aproape întreaga elită românească de pînă la război.” Finalul acesta m-a zguduit. Iată de ce, pentru a-l asculta iarăși și iarăși, a trebuit să mint, strecurîndu-mă sub masă ca un hoț. Am tot mințit deci și-am savurat acest final de povestire ani de zile pînă cînd într-o zi masa cu bucate, în urma unui uriaș scandal dintre bătrîn și feciori, provocat de același final, s-a prăvălit peste mine. O imensă frică a pus stăpînire din momentul acela pe mine. Frica aceea, asemenea unui gonaș, m-a hăituit de-a lungul întregii vieți. Mai întîi mi-a fost frică de tata, apoi de civilizație, care mi-a întins capcanele ei, apoi de regimul totalitar, care m-a terorizat, ca, la un moment dat, teamă să se transforme într-un ucigător refren al singurătății. Abia atunci m-am întors la bradul copilăriei și, găsindu-l tăiat de-o mîină barbară, am simțit că mor. Noroc de tine care erai alături. „Ce-i cu tine, tată?” – mi-ai zis ca și astăzi. O lumină nestăpînită a fulgerat în ochii tăi. Atunci am înțeles o dată pentru toată viața prețul libertății. Să știi de la mine, cu nimic în lume nu se poate plăti libertatea. Nici cu minciuna. Nici cu frica. Nici cu singurătatea. Nici măcar cu moartea. Doar dragostea exprimă marele ei preț. Ești singura ființă din lume pe care n-am mințit-o! Unicul copil pe care nu l-am agresat. Nici barem cu cuvîntul. Primul om pe care l-am iubit total, fără rezerve. Să fi greșit oare iarăși? Cît poate greși un om?” „Nu, tată – zice ea îngîndurată –, n-ai greșit!” Tace un timp, după care reia: „Pur și simplu, viața nu-i atît de ideală cum credeam pînă mai ieri. Știi ce? Hai să plantăm un brad în ogradă!” „M-am gîndit – răspund eu –, teamă mi-i însă că va fi alt brad.” „Da, dar tot brad va fi!” – spune ea. Cine știe, poate că are dreptate. Fiecare generație cu singurătatea, moartea și libertatea ei.

Frica de lupi și primul sărut

E toamnă, cu cețuri dense peste colinele Schinoasei. Nimic mai neplăcut pe lume pentru mine decât aceste cețuri care-o absorb la începutul zilei pe Ana. „Ia seama cum treci drumul!” – îi strig eu disperat din urmă de fiecare dată când iese pe poartă. O atenționare destul de absurdă, pentru că ce tânăr îndrăgostit de la Shakespeare încoace a ascultat vreodată de altă voce decât cea interioară? „Tată – am auzit-o într-o simbătă din toamna trecută cum se joacă cu mine –, astăzi mă duc la întâlnire.” De unde să știu atunci, nepriceputul de mine, că după aceea va urma o altă simbătă, apoi încă una și încă una, un lanț întreg de simbete, care, asemenea unui val dezastruos, va sparge în țăndări întregul meu sistem de educație. „Gata, Ana – am exclamat eu amenințător în clipa când am realizat că jocul s-a transformat în dramă –, s-a terminat cu întâlnirile, stai acasă! Altfel...” Era pentru prima dată când vorbeam atât de dur cu copilul meu... Lacrimi grele, lacrimi mari cât bobul de mazăre s-au cotilit pe obrazul ei neted și nevinovat. „Bine, te duci – am cedat eu conciliant după o lună de zile –, dar mai întâi speli blidele, faci curat prin odăi, îl hrănești pe Rem etc., etc., și abia după asta – la rendez vous! Ai înțeles?” „All right!” – a răspuns ea voioasă.

Simbăta următoare însă toate acțiunile și motivațiile Anei de la măturatul odăii și pînă la idealul Cambridge-ului au fost sacrificate iarăși întîlnirii cu Alexandu. Și dacă-ar fi fost numai indisciplina, dar această mare harababură în viața Anei a culminat la un moment dat cu o minciună. „Tată – am văzut-o întinzîndu-mi bonul de o mie de lei al Telecomului –, nu-ți pare că ai abuzat